

VILNIAUS R. RUDAMINOS LOPŠELIO - DARŽELIO

IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA

RUDAMINA
2018

Programą parengė auklėtojos:
Aleksandra Obžilian
Juliana Šilobrit
Liuda Kalionova
Božena Vilkicka

SUDERINTA

Vilniaus r. Rudaminos lopšelio - darželio tarybos posėdyje 2018-12-17

TURINYS

1. BENDROSIOS NUOSTATOS.....	4
1.1. Informacija apie darželį.....	4
1.2. Vizija ir misija.....	4
1.3. Įstaigos savitumas ir ugdomoji aplinka.....	5
1.4. Bendravimas ir bendradarbiavimas su šeima.....	5
1.5. Įstaigos pedagogai.....	6
1.6. Vaikų poreikiai.....	7
2. UGDYMO PRINCIPAI.....	8
3. PRIORITETAI, TIKSLAI IR UŽDAVINIAI.....	9
4. TURINYS, METODAI IR PRIEMONĖS.....	9
4.1 Programoje siūlomi įvairūs, į vaiką orientuoti aktyvaus ugdymo(-si) metodai.....	11
4.2 Netradiciniai ugdymo metodai.....	11
4.3 Netradiciniai ugdymo metodai.....	12
4.4 Ugdymo(-si) priemonių atrankos principai.....	12
4.5 Priemonės komunikavimo kompetencijai ugdyti.....	12
4.6 Priemonės sveikatos saugojimo kompetencijai ugdyti.....	13
4.7 Priemonės pažinimo kompetencijai ugdyti.....	13
4.8 Priemonės meninei kompetencijai ugdyti.....	14
4.9 Priemonės socialinei kompetencijai ugdyti.....	14
5. UGDYMO PASIEKIMAI.....	15
6. UGDYMO GAIRĖS.....	16
7. UGDYMO PASIEKIMŲ VERTINIMAS.....	22
7.1 Vaiko pasiekimai vertinami šiais kriterijais.....	22
7.2 Ugdymosi pasiekimų vertinimo metodai ir būdai.....	23
8. Naudota literatūra ir šaltiniai.....	24

1.BENDROSIOS NUOSTATOS

1.1.Informacija apie darželį

Švietimo teikėjo pavadinimas: Vilniaus r. Rudaminos lopšelis darželis

Institucijos grupė: ikimokyklinio ugdymo įstaiga.

Įsteigimo data – 2006-12-08, pagrįsta Vilniaus rajono savivaldybės tarybos 2006m. gruodžio 8 d. sprendimu Nr.T3-143 „, Dėl Vilniaus rajono savivaldybės Rudaminos lopšelio-darželio steigimo“, įregistravimo data – 2007 m. gegužės 22 d. Veiklos pradžia: 2008 -02-01.

Teisinė forma: Vilniaus r. savivaldybės biudžetinė įstaiga, nesiekianti pelno ikimokyklinio ugdymo institucija.

Grupių skaičius: 3 (1 ankstyvojo ugdymo grupė 2-3 metų vaikams; 1 ikimokyklinio ugdymo grupės 3-4 m. vaikams; 1 ikimokyklinio ugdymo grupės 4-5 m. vaikams);

Pagrindinės veiklos rūšys: ikimokyklinis ugdymas.

Ugdymo kalba: lenkų.

Įstaigos adresas: Mokyklos g.11, Rudaminos km., LT- 13245 Vilniaus r.

El.paštas : darzelis07@gmail.com

Tel. Nr. (8 5) 250 52 53

Interneto svetainės adresas: <http://www.lopselisdarzelis.rudamina.vilniausr.lm.lt/>

Kasmet Rudaminos lopšelių–darželių lanko 55 vaikai, kurie yra iš įvairių šeimų pagal kalbą, išsilavinimą, ekonominę–finansinę padėtį.

1.2. Vizija ir misija

Vizija. Šiuolaikiška, modernizuota ugdymo įstaiga atliepanti Lenkijos ir Lietuvos visuomenės poreikius kokybiškų ugdymo paslaugų teikimo, ugdytinių, tėvų ir pedagogų sutelktumo, gerosios patirties sklaidos ir idėjų centras.

Misija. Visos bendruomenės pastangomis siekti visuotinės kokybės, užtikrinančios harmoningą galių skleidimąsi ir nuoseklų perėjimą prie sistemingo mokymosi mokykloje.

1.3. Įstaigos savitumas ir ugdomoji aplinka

Įstaigos savitumas. Įstaiga įsikūrusi Rudaminos gyvenvietėje, esančioje 12 kilometrų nuo Vilniaus. Įstaigą lanko vaikai ne tik iš lenkiškų šeimų, bet ir iš kitos kultūrinės aplinkos (10%). Įstaigoje puoselėjamos etnokultūros tradicijos ir tuo pačių ji atvira kitoms kultūroms. Šeimos aktyviai dalyvauja ne tik vaiko ugdyme, bet ir lopšelio – darželio kultūriniame gyvenime. Atsižvelgiant į tėvų (globėjų) lūkesčius, siekiama padėti vaikui perimti lenkų tautos kultūros vertybes, papročius, tradicijas, jas puoselėti ir kartu kurti šiuolaikinę įstaigos bendruomenę, atvirą kitoms kultūroms. Darželyje grupės komplektuojamos atsižvelgiant į šeimos poreikius: to paties ir skirtingo amžiaus.

Lopšelis – darželis pastatytas tinkamoje vaikams aplinkoje: apsuptas žalumos, arti nėra judrių gatvių. Žaidimo aikštelėse pakankama erdvės judriems žaidimams, kuris orientuojasi į švietimo politiką, nukreiptą į ugdymo ir socialinių paslaugų integravimą, teikiant paramą vaikui ir šeimai.

Šeimos ir darželio bendruomenės ryšius stiprinti padeda glaudus ir šiltas auklėtojų ir tėvų bendravimas bei bendradarbiavimas, kuo mes nuoširdžiai džiaugiamės. Tėvų atsiliepimai apie mūsų ugdymo(si) įstaigą yra geri. Darželis turi gerą įvaizdį ir gerą bendruomenės narių bendravimą bei bendradarbiavimą. Taip pat vyksta glaudus bendradarbiavimas su Rudaminos Ferdinando Ruščico gimnazija, Rudaminos meno mokykla, Rudaminos daugiafunkciniu kultūros centru, Vilniaus r. savivaldybės administracijos Rudaminos seniūnija, Vilniaus r. ikimokyklinėmis įstaigomis, Vilniaus lenkų kultūros namais. Lopšelis-darželis dalyvauja visuose aktualiuose organizuojamuose tradiciniuose renginiuose, projektuose bei konferencijose.

Ugdomoji aplinka. Grupės ugdomoji aplinka laiduoja darnią vaiko socialinę, emocinę, fizinę, pažintinę ir kalbos raidą. Ugdytojai (tėvai, pedagogai) kuria tokią ugdomąją (dvasinę ir daiktinę) aplinką, kurioje vaikas yra skatinamas pažinti, atrasti, džiaugtis. Atsižvelgdami į tai ir numatydami ugdomąją aplinką jie:

- siekia išugdyti teigiamą vaikų savęs supratimą, pasitikėjimą savimi ir kitais;
- kuria natūralų ir savitą vaikų grupės gyvenimo ritmą;
- atsižvelgiant į situaciją, geba pasirinkti ugdymo metodus ar juos derinti;
- derina judrią ir ramią veiklą lauke ir patalpoje, individualią vaikų veiklą su bendrą visų (ar grupelės) veiklą;
- laisvą spontanišką vaikų veiklą derina su numatyta bei organizuota veikla.

Pagrindinę ugdymo veiklą papildo papildomuose užsiėmimuose: muzikos, šokių, keramikos bei ugdytiniams teikiama logopedo pagalba.

1.4. Bendravimas ir bendradarbiavimas su šeima

Pedagogai suvokia, kad bendravimas ir bendradarbiavimas su šeima – viena pagrindinių sąlygų, nulemiančių vaikų ugdymosi sėkmę. Jie vadovaujasi principu, kad viskas, kas daroma, daroma vaikų labui. Taigi didelį dėmesį skiria šeimos pažinimui, susipažįsta su jos tradicijomis, domisi poreikiais ir juos nagrinėja. Pokalbiuose su tėvais išryškėja jų lūkesčiai: sėkminga adaptacija, gera priežiūra, šiltas bendravimas, visapusiškas ugdymo procesas, tėvų informavimas ir švietimas, vaiko vertinimas, pasirengimas mokymuisi mokykloje, specialistų pagalba, gabių vaikų ugdymas.

Pedagogų ir tėvų tarpusavio pasitikėjimu ir pagarba grįstas bendradarbiavimas suartina tėvus su vaikais ir pedagogais, laiduoja sėkmingą vaiko asmenybės formavimąsi. Tėvų į(si)traukimas į vaikų ugdymą

darželyje teigiamai veikia ne tik vaikų ugdymosi pasiekimus, bet ir vaikų ateities perspektyvą, psichinę sveikatą bei socialinius santykius su aplinkiniais. Šis poveikis yra ilgalaikis.

Įstaiga, atsižvelgdama į didėjantį aktyvių tėvų skaičių, jų poreikius, lūkesčius, ieško galimybių veikti kartu: kurti ugdomąją aplinką, įtraukti į projektines veiklas, puoselėti įstaigos bendruomenės tradicijas, dalyvauti sveikatos stiprinimo, kultūriniuose renginiuose, aptarti ugdymo turinį ir vertinimo bei ugdytinių pasiekimų rezultatus.

Ugdytinių tėvams (globėjams) sistemingai teikiama informacija apie įstaigos darbo organizavimą, jos veiklos tikslus, ugdymo procesą. Šeimoms pageidaujant vykdoma švietimo pagalba, padedanti pažinti vaiko raidos ypatumus, atrasti bendras vertybes vieningam ugdymui darželyje ir namuose.

Įstaigos ir šeimos sąveika grindžiama abipuse pagarba ir supratimu, vadovaujantis principu, kad viskas, kas daroma, daroma vaikų labui.

Bendravimo su šeima formos:

- šeimos ir pedagogų kasdienis bendravimas;
- bendri grupės tėvų susirinkimai;
- tėvų švietimas, konsultacijos;
- tėvų dalyvavimas grupės, lopšelio-darželio renginiuose, šventėse;
- informacijos sklaida (lankstinukai, atmintinės, internetinė svetainė, stendai, laiškai, kvietimai, pokalbiai telefonu, susirašinėjimas elektroniniu paštu);
- vaiko pasiekimų vertinimas.

1.5. Įstaigos pedagogai

Vilniaus r. Rudaminos lopšelis-darželis – besimokanti organizacija, kurioje dirba kvalifikuoti pedagogai, siekiantys užtikrinti kokybiškas ir šiuolaikiškas ugdymo paslaugas, aktyviai ieškantys naujovių ir jas įgyvendinantys, matantys prasmę tobulėti.

Įstaigos ikimokyklinio ugdymo, meninio ugdymo pedagogai, logopedas, glaudžiai bendradarbiauja tarpusavyje, integruoja veiklas, vykdo gerosios darbo patirties sklaidą, rengia projektus. Pedagogai nuolat kelia savo kvalifikaciją, išklauso naujausias šiuolaikinės ugdymo krypties pedagogines teorijas. Kvalifikuota, kompetentinga, ilgainiui susiformavusi pedagogų komanda aktyviai ieško naujovių, geba jas įgyvendinti, tuo įtakodama įstaigos bendruomenės, vaikų ugdymo(si) bei aplinkos kryptingą kaitą. Skatinama pedagogų kompetencija ir profesionalumas, susipažįstant su naujausia švietimo filosofija, kuri teigia, kad vaikų darželis nėra vien specifinė tik mažiems vaikams skirta institucija, o universali, šiuolaikinė švietimo ir šeimos pagalbos institucija, kaip naujosios edukacinės politikos (mokymasis visą gyvenimą) strategijos grandis, demokratinės gyvensenos principų plėtros institucija, atvira pasaulio ir nacionalinės kultūros tradicijoms.

Pedagogai suvokia savo misiją – būti vaiko pagalbininku, patarėju, padedančiu jam augti, bręsti, skleisti, tobulėti; besistengiančiu pažinti kiekvieno vaiko individualybę, pasirinkti ir taikyti tinkamas ugdymo strategijas, gebėti sukurti grupėje psichologiškai saugią atmosferą, matyti vaikų ugdymo perspektyvą, profesionaliai organizuoti ugdymo ir ugdymosi procesą, palaikyti ir stiprinti vaiko galias, tinkamai vertinti jo pasiekimus bei daromą pažangą.

Pedagogai nuolat tobulina kompiuterinio raštingumo įgūdžius – patys rūpinasi informacine medžiaga grupės stenduose, pildo vaikų lankomumo tabelius, rengia grupės planus, informacinę medžiagą tėvams, pedagogams.

1.6. Vaikų poreikiai

Programa orientuota į vaiko poreikių tenkinimą. Vaiko poreikis turėti geras socialines, edukacines vystymosi sąlygas yra vienas pagrindinių ir su vaiko amžiumi nesikeičiančių interesų. Atsižvelgiant į individualius, specialiuosius poreikius, siekiame tenkinti pagrindinius vaiko poreikius: saugumo, aktyvumo, žaidimo, bendravimo, bendradarbiavimo, pažinimo, saviraiškos.

- **Poreikis jaustis saugiai.** Vaikas gali jaustis saugus, pradžioje būdamas suaugusiųjų globoje, palaipsniui ir pats mokosi saugoti save.
- **Poreikis judėti.** Vaikas nuolat juda, bėgioja, sportuoja, laipioja judėjimui, aktyviai veiklai skirtose zonose, mankštos kambaryje, lauko aikštelėse.
- **Poreikis žaisti.** Kiekviena vaikas turi galimybę žaisti su jam patinkančiais žaislais, pasirinkti žaidimo vietą, draugus. Žaisdamas jis išreiškia savo socialinę patirtį, bendrauja.
- **Poreikis bendrauti.** Vaikas nori būti gerbiamas, kitų pripažintas, kaip turintis savitų gabumų, vertingų savybių, išlikti savitu, skirtingu nuo kitų.
- **Poreikis patenkinti savo smalsumą.** Tenkindamas savo smalsumą, vaikas kaupia žinias, tikslina turimus daiktų vaizdiniu, veikia aplinkoje su įvairiais daiktais, kartu plečia savo žodyną. Vaikas nori viską paliesti, pajusti todėl, kad jo saviti mokymosi metodai.
- **Poreikis būti savarankiškam.** Vaikas nori pats savarankiškai valgyti, rengtis, pasirinkti veiklą, priemones, žaislus.
- **Poreikis produktyviai ir kūrybingai veiklai.** Šiuolaikinėje žinių ir technologijų visuomenėje augantis vaikas domisi, nori žaisti kompiuterinius ir kt. žaidimus. Vaikas beveik visada nori ką nors veikti: piešti, lipdyti, konstruoti. Tam, kad vaikas nuolat galėtų įgyvendinti savo sumanymus, jam sudaromos palankios sąlygos tai atlikti, sukuriant lanksčią ir mobilią ugdymosi aplinką.

Vaikai labai skirtingi, jų gyvenimo ritmas individualus, skirtinga asmeninė patirtis, jie skirtingai jaučia, patiria, pažįsta, kuria savas mąstymo taisykles, tačiau sparčiau ar lėčiau žengia tuo pačiu vystymosi keliu. Ugdymo programoje atsižvelgiama į individualiuosius ir specialiuosius poreikius (gabių ir talentingų, dvikalbių, socialinės atskirties aplinkoje augančių vaikų ir kt.), užtikrinant vaiko teisę tinkamai ugdytis, lanksčiai prisitaikant prie vaiko, siekiant darnaus perėjimo nuo ugdymosi šeimoje prie ankstyvojo ugdymo. Didelis dėmesys skiriamas sėkmingai vaiko adaptacijai bendradarbiaujant su tėvais.

2. UGDYMO PRINCIPAI

Programa paremta aktyvaus vaikų ugdymo teorijos teiginiais ir grindžiama įsitikinimu, kad vaikai geriausiai vystosi tada, kai patys renkasi patirties kaupimo būdą. Gerai apgalvota ir pritaikyta aplinka skatina būti veikliems, kūrybingiems. Vaikas sparčiau ugdomosi tyrinėdamas aplinką, aktyviai dalyvaudamas veikloje, išgyvendamas, patirdamas, kurdamas. (J. Piaget).

- **Humaniškumo** – pripažįstama vaiko teisė būti kitokiam. Vaikas gerbiamas kaip asmenybė, turinti ryškių prigimtinių bruožų, kuriuos reikia padėti ugdyti. Ugdymas vyksta ramioje, saugioje aplinkoje, kurioje vaikas turi galimybių išreikšti save, parodyti savo gebėjimus, kūrybiškumą.
- **Demokratiškumo** - atviri santykiai, pagarba ir dialogas tarp visų bendruomenės narių. Galimybė rinktis, asmeninis aktyvumas, pakantumas skirtumams ir bendrumo jausmas.
- **Visuminio integralaus** - ugdymo turinys sudaromas atsižvelgiant į vaiko visuminio pasaulio suvokimą ir mąstymą, veiklos konkretumą bei sinkretiškumą. Užtikrinama visų ugdymo sričių darna. Ugdymo proceso metu siekiama vertybinių nuostatų, jausmų, mąstymo ir veiksmų dermės, vaiko vidinio ir išorinio pasaulio vienovės.
- **Individualizavimo principas** – pripažįstama ir puoselėjama vaiko individualybė, visiems vaikams sudaromos galimybės ugdytis pagal savo gebėjimus, poreikius, amžių. Tuo tikslu parenkant metodus, turinį, pritaikant aplinką, planuojant tokią veiklos apimtį, kuri užtikrina sėkmingą kiekvieno vaiko ugdymą(-si).
- **Sveikatingumo** - laiduoja vaikui fiziškai ir psichologiškai saugią aplinką, vaiko poreikius atitinkantį ugdymą bei sveikatos sutrikimų korekciją. Įgydamas sveikos gyvensenos įgūdžių, pratinasi saugoti savo ir kitų fizinę bei psichinę sveikatą, švarinti aplinką, saugiai jaustis ir elgtis artimiausioje aplinkoje.
- **Kūrybiškumo principas** - prigimtines kūrybines vaiko galias ir saviraišką skatina ir puoselėja kūrybiškas pedagogų požiūris į ugdymą.
- **Tautiškumo** - siekiama padėti augančiam vaikui perimti lietuvių ir lenkų tautos kultūros vertybes, papročius, tradicijas, jas puoselėti ir kartu kurti savo tapatybę šiuolaikinėje visuomenėje.
- **Tęstinumo** - kuriama namų aplinka, švenčiamos šeimos šventės, kalbama apie tuos darbus, kuriuos dirba vaikų tėvai, šeimos nariai, skaitomos knygos, žiūrimos vaiko šeimos fotografijos, susitinkama su įstaigą lankančiais broliais ar seserimis, bendraujama su mokiniais, būsimu priešmokyklinio ugdymo pedagogu, pradinio ugdymo mokytoju. Vaiko gyvenimas Mokykloje – šeimos gyvenimo tęsa.
- **Grižtamojo ryšio** - skatinamas šeimos ir auklėtojų keitimasis informacija apie vaiko ugdymą(-si), nuolatinis ugdymo proceso vertinimas, auklėtojo veiklos refleksija padedanti analizuoti vaikų pasiekimus ir inspiruojanti kokybinius pokyčius.
- **Konfidencialumo** - teikiama informacija apie vaiko ugdymo(-si) pasiekimus ir problemas tik asmeniškai šeimai.

Programoje atsispindi asmenybės sklaidą skatinantis požiūris- suvokiant, kad žaisdami vaikai aktyviai ugdomosi, nuolat sužino ką nors naujo apie supantį pasaulį, vystosi pagal vaikystei būdingas stadijas, kad kiekvienas vaikas nepakartojama asmenybė, o auklėtojo pareiga padėti vaikui rasti jį tenkinančius atsakymus, nesupaprastinat klausimo esmės ir neperkraunat informacija.(Seefeldt, Bredekamp).

3. PRIORITETAI, TIKSLAI IR UŽDAVINIAI

PRIORITETAI

1. Vaikų sveikatos ir saugumo puoselėjimas, pozityvios emocinės aplinkos kūrimas.
2. Ugdymo kokybės tobulinimas.
3. Pilietiškumo ugdymas.
4. Bendruomenės kvalifikacijos tobulinimas.

TIKSLAI

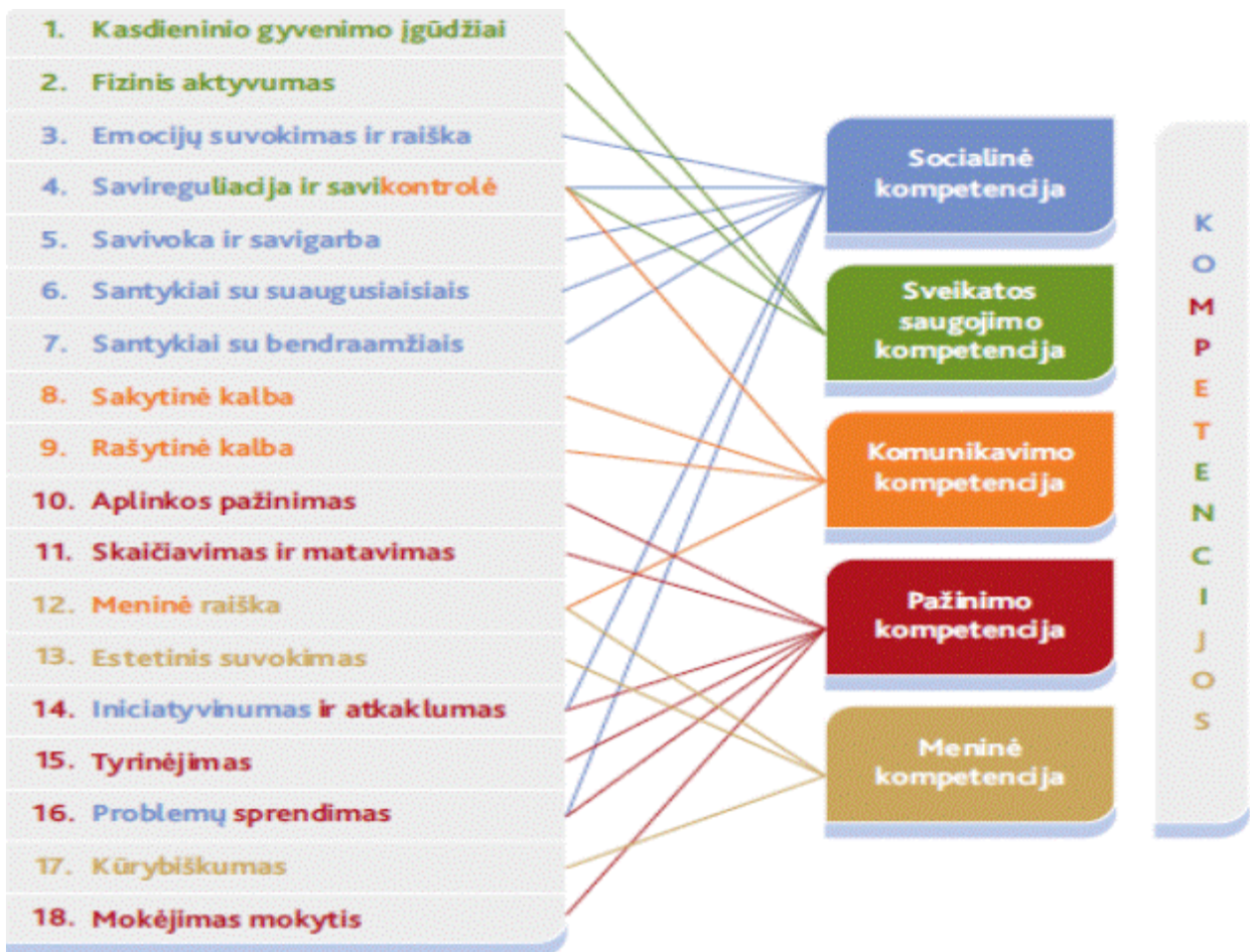
1. Siekti saugios, pozityvios emocinės aplinkos, užtikrinančios kokybišką ugdymą ir individualią kiekvieno vaiko pasiekimų pažangą.
2. Siekti pedagogų aukštesnės kvalifikacijos, stiprinti profesinę kompetenciją.

UŽDAVINIAI

1. Kurti jaukią, judėjimą ir sveiką gyvenseną skatinančią aplinką.
2. Ugdyti individualius vaiko gebėjimus saugioje emocinėje aplinkoje, stiprinant bendruomenės narių atsakomybę už ugdymo rezultatus.
3. Siekti veiksmingo veiklos kokybės rezultatų panaudojimo veiklai tobulinti.
4. Tobulinti ikimokyklinio ugdymo turinį.
5. Siekti profesinės kompetencijos augimo.
6. Vykdyti pedagoginės patirties sklaidą.
7. Organizuoti projektinę veiklą, ugdant pilietiškumą ir socialinius įgūdžius.

4. TURINYS, METODAI IR PRIEMONĖS

Ugdymo turinys – orientyras, nevaržantis pedagogo, leidžiantis jam kūrybingai organizuoti savo veiklą, ją įvertinti ir koreguoti, atsižvelgiant į kiekvieno vaiko amžių, jo patirtį, vaiko bei grupės individualumą. Veiksmingas ikimokyklinis ugdymas orientuotas į svarbiausią pasiekimą – vaiko asmenybės brandinimą, taip pat į sėkmingą jo ugdymosi pažangą ir gerus pasiekimus visose pasiekimų srityse. Ugdymo turinys pateikiamas atsižvelgiant į vaiko visuminį pasaulio suvokimą, pagal žingsnelius, suskirstytus į šias kompetencijas: komunikavimo, socialinę, meninę, pažinimo, sveikatos saugojimo. (1 pav.) Ugdytinios kompetencijos-gairės, padedančios numatyti vaiko ugdymui (-si) būtiną turinį.

1 pav. Vaiko pasiekimų sričių apjungimas pagal kompetencijas.

Ikimokyklinio ugdymo programoje ugdymo turinys orientuotas į ankstyvojo ir ikimokyklinio vaikų amžiaus tarpsnio ypatumus, šeimoje įgytą patyrimą, amžiaus vaikų fizines, emocines, intelektines išgales. Ugdant vaikus pagal kompetencijas, atsižvelgiama į visos grupės ir individualiai į kiekvieno vaiko žinias, gebėjimus ir vertybes. Siekiama tinkamai organizuoti vaikų veiklas, sudaryti sąlygas vaikų savarankiškai veiklai, derinat numatytas bei organizuotas veiklas.

Į ugdymosi rezultatus orientuotas atvirasis ugdomosios veiklos planavimas yra lankstus, suteikia veikimo ir saviraiškos laisvę. Vaikai sulaukia kryptingų ir tikslingų ugdymosi paskatų, o patys eina ten, kur veda jų poreikiai, interesai, vaizduotė, patirtis, iššūkių, nuotykių paieška. Vaikas drauge su auklėtoja kuria ugdymosi situacijas, kuriose jis įgyja naujos patirties, plečia savo žinias ir kuria vaikiškas teorijas apie aplinkinį pasaulį. Pastebėjus, kad vaikui kilo sumanymas, jis palaikomas, temą padedama išplėtoti, skatinama išvelgti problemas ir jas spręsti, ieškoti naujų, dar neišbandytų sprendimo būdų. Į vaiko ugdymosi rezultatus orientuotas atvirasis ugdomosios veiklos planavimas sukuria sąlygas aktyviam vaiko ugdymuisi ir numatytiems pasiekimams įgyti. Planuojant ugdymą, vadovaujamesi pasirinktu planavimo principu – teminiu, projektiniu, mišriu, orientuojantis į ugdytinas kompetencijas: komunikacinę, sveikatos, pažinimo, meninę ir socialinę.

Ugdymo metodai parenkami taip, kad atitiktų vaikų amžių ir galimybes, individualius ugdymo(-si) poreikius. Skatintų vaiko smalsumą, domėjimąsi, norą tyrinėti, aiškintis, interpretuoti, laiduojantys gerą emocinę atmosferą, skatinantys nebijoti klysti, leidžiantys kiekvienam vaikui patirti sėkmę. Ugdymo(-si) būdus bei metodus pedagogai gali laisvai rinktis, lanksčiai, kūrybiškai taikyti planuojant veiklą, parenkant ugdomąją medžiagą ir pan.

4.1 Programaže siūlomi įvairūs, į vaiką orientuoti aktyvaus ugdymo(-si) metodai:

- **Žodinis metodas** – pokalbis, pasakojimas, aptarimas, diskusija – suteikia galimybę perduoti ar gauti informaciją, natūraliai bendrauti.
- **Pasakojimas, pokalbis** - formuoja kalbėjimo įgūdžius, moko perteikti girdėto pasakojimo pagrindinę mintį, kelti klausimus, skatina išgirsti tiek suaugusių, tiek kitus vaikus.
- **Diskusijos ir debatai** - problemų, reiškinių aptarimas, minčių idėjų išsakymas, išklausant kito nuomonę, atsakant vienas kitam į iškilusius klausimus. Pedagogas įsiklauso į vaiko siūlymus, kartu su vaiku mąsto ir sprendžia įvairias problemas, aiškina reiškinius, jų esmę.
- **Vaizdinis metodas** – stebėjimas, demonstravimas- vaizdinių formavimas apie vaikus supančią aplinką, jos reiškinius.
- **Stebėjimas, demonstravimas** – pagilina ugdytinių žinias, ugdo gebėjimą jas pritaikyti, aiškinant natūralius procesus ir reiškinius.
- **Praktinis metodas** – žaidimas, eksperimentas, stebėjimai, tyrinėjimas, modeliavimas - formuoja ir tobulina vaikų gebėjimus ir įgūdžius, skatina praktiškai panaudoti įgytas žinias.
- **Žaidimas** – svarbiausias ikimokyklinio ugdymo metodas bei natūralus vaiko ugdymosi būdas, pagrindinė veikla pažinti save ir aplinkinius, supančią aplinką, tenkinti savo svarbiausius poreikius. Žaidimas turi didelę įtaką vaiko kūrybinių galių plėtotei, skatina vaiko gebėjimų formavimąsi.
- **Stebėjimai, eksperimentai, tyrinėjimai** - tai daiktų, reiškinių, gyvenimiškų situacijų pertvarkymas, kuris išryškina nepastebimas, tiesiogiai nesuvokiamas jų savybes, padeda pamatyti jų kitimo priežastis, nustatyti ryšius.
- **Modeliavimas** – procesas, kurio metu kuriami ir panaudojami modeliai objektų savybėms, struktūrai ir santykiams atskleisti.
- **Kūrybinis metodas** – sudaro sąlygas vaikams kelti ir įgyvendinti savo idėjas.

4.2 Netradiciniai ugdymo metodai:

- „**Minčių lietus**“ – skatina vaikus siūlyti kuo daugiau galimų atsakymų į pateiktą klausimą. Atsakymai turi būti greiti ir neapgalvoti. Tai leidžia išgirsti originalių minčių;
- **Spontaniškas ugdymas** – procesas, kurio metu pritariama, bet kokiais vaiko inicijuotai veiklai, ji gerbiama ir laikoma vertinga patirtimi.
- **Pažintinės – edukacinės ekskursijos, išvykos** – padeda pažinti ir suprasti supančią aplinką.
- **Projektų metodas** – procesas, kurio metu vaikai, kartu su pedagogu, įgytą patirtį plėtotų praktinėje, kūrybinėje veikloje.
- **Ugdymas pavyzdžiu** - pedagogas žaismingai, išraiškingai ką nors veikia vaikų akivaizdoje ir skatina jį mėgdžioti, pradeda kokią veiklą ir perleidžia savarankiškai tęsti vaikams. Pedagogas veikia drauge su vaikais kaip žaidimo ar veiklos partneris, mimika, elgesiu, veiksmais, daiktais modeliuoja tai, ką tikisi perduoti vaikams.

Visi šie ugdymosi metodai ir būdai, t. y. technologijos, leidžia įgyvendinti į vaiką ir jo kompetencijų plėtotę orientuotą ugdymosi programą.

4.3 Ugdymo(-si) organizavimo formos:

- **Visos grupės veikla:** žaidimai, ryto ir popietės ratas, vaikų sveikatingumo ir atsipalaidavimo valandėlės, muzikos ir kūno kultūros valandėlės, varžybos, išvykos, renginiai, šventės.
- **Veikla grupelėse:** žaidimai, bendri kūrybiniai darbai-projektai, tyrinėjimai, diskusijos, kalbos korekcijos valandėlės.
- **Individuali veikla:** savarankiška vaiko veikla ir žaidimai; individualių gebėjimų lavinimo užsiėmimai; loginės ir rašto pradmenų bei kalbinės pratybos; lavinamoji veikla ant kilimėlių ir prie staliukų; individualus bendravimas su pedagogu ir / ar logopedu.
- **Ugdymo priemonė** – žaislas, daiktas ar medžiaga, padedanti vaikui natūraliai ugdytis.

4.4 Ugdymo(-si) priemonių atrankos principai:

- **Funkcionalumo** – priemonės, kurios padeda siekti tikslų ir uždavinių, formuojant meninės, socialinės, komunikavimo, pažintinės ir sveikatos saugojimo kompetencijos gebėjimus.
- **Valstybiškumo** – kiek priemonės apima įvairių nuostatų, gebėjimų ugdymą, įvairių sričių patirties kaupimą.
- **Estetiškumo** – kiek priemonės yra estetiškos, traukiančios vaikų akį.
- **Konstruktivumo, pozityvumo** – kiek priemonės atlieka ugdantį, skatinantį, motyvaciją žadinantį, į pažangą orientuotą vaidmenį.
- **Ekonomiškumo** – kiek daug vaikų gali jomis pasinaudoti, kiek laiko jos tarnauja, kiek atsiperka priemonės kaina.
- **Įvairovės ir kaitos** – įvairios ugdymo priemonių grupės: kiek jos atitinka minimalius ir optimalius, įprastus ir specialiuosius vaikų ugdymosi poreikius, bei grupės veiklos organizavimo modelius, kaip dažnai ir tikslingai atnaujinamos, kiek atitinka individualaus ir bendro naudojimo poreikius.
- **Saugumo** – kiek priemonės yra saugios ir atitinka vaikų amžių, higienos normas.

4.5 Priemonės komunikavimo kompetencijai ugdyti:

- knygos vaikams (knygelės, žurnalai, vaikiškos enciklopedijos, albumai, žemėlapiai ir kt.);
- žaislinės knygelės (su iškirptais langeliais, perspektyviniu vaizdu, turinčios vaizdo ir garso efektų), receptų, telefonų knygos vaikų žaidimams;
- raidynai, plakatai, popierius (kortelės, juostelės, lapeliai);
- skirtukai, žymekliai knygoms; žodžių kortelių rinkiniai;
- stalo žaidimai su raidėmis, užrašais skirti kalbai ugdyti;
- kūrybiniai, didaktiniai, stalo žaidimai, loto;
- kubeliai, automobiliai ir kt. žaislai su užrašais;
- pasakų, muzikos įrašai (kompaktiniai diskai, garso kasetės) ir kt.;
- siužetiniai žaislai - mašinėlės, lėlės, vėžimėliai, žaisliniai baldai, indai, minkšti žaislai, gyvūnai, pastatai ir įvairių žmonių figūrėlės;
- kompiuteris, kompiuterinės programos (pvz., programos, padedančios vaikui atpažinti raides, skaičius, bandyti rašyti ir kt.);
- konstruktoriai, lavinamosios kūrybinės dekoracijos;
- kitos, komunikavimo kompetencijos ugdymui reikalingos priemonės.

4.6 Priemonės sveikatos saugojimo kompetencijai ugdyti:

- dėlionės, stalo žaidimai, plakatai, paveikslėliai;
- žmogaus kūno maketas;
- interaktyvios lentos;
- vaikams pritaikyti indai ir stalo įrankiai;
- priemonės varstymui, segiojimui, raišiojimui;
- kamuoliai, skirti šokuoti, suptis, supamieji žaislai; kamuoliukų baseinas, priemonės estafetėms, kliūtims; įvairūs treniruokliai (batutas ir kt.); lankai, šokdynės, virvutės, kamuoliai, sviediniai, kėgliai;
- šiurkštūs, gruoblėti kilimėliai, čiuziniai, įvairios minkštos porolono formos;
- jėgos ugdymo priemonės (kamuoliai, virvės, kelmeliai ir kt.);
- grūdinimosi priemonės (indai vandeniui ir kt.);
- riedantys žaislai (karučiai, automobiliai, traukiniai ir kt.); triračiai, riedučiai, paspirtukai, rogutės, slidės;
- audeklo atraižos, kaspiniai, skarelės, skraistės šokiui, kutai šokiui, elastingas popierius;
- pirštų, delnų, pėdų atspaudų darymo medžiagos (dažai, molis, smėlis ir kt.), kūno dažai;
- žaidimų aikštelės (čiuožynė, supynės, laipiojimo kopėtelės, sienelė, virvė, tunelis ir kt.); spyruoklinės supynės, šokiukai, sūpuoklės,
- pusiausvyros priemonės (faktūrinės plytelės), sienelės, kopėtelės, laipynės, lindynės, kopimo sienelė, laipiojimo virvės, tilteliai, suoleliai ir jų komplektai (grupėms ir vaikų lauko žaidimų aikštelėms);
- priemonės žymėjimui (kūgiai, lazdos, žymekliai, formos ir pan.);
- kitos, sveikatos saugojimo kompetencijos ugdymui reikalingos priemonės.

4.7 Priemonės pažinimo kompetencijai ugdyti:

- vandenį geriantis popierius, medžiaga;
- rašomoji, magnetinės lentos; lentynėlės, spintelės, dėžės, krepšiai žaislams, medžiagoms ir priemonėms;
- informaciniai leidiniai (knygos, plakatai, enciklopedijos, stalo žaidimai ir kt.);
- kortelių rinkiniai (skaičių, formų, dydžių, spalvų, priešingybių, priežasties-pasekmės ir kt.);
- šviesos stalas ir jam reikalingos priemonės (smėlis, „mėnulio smėlis“, akmenukai, gamtinė medžiaga);
- eksperimentavimui, tyrinėjimui, bandymams atlikti skirta įranga: įvairūs indai, mėgintuvėliai, piltuvėliai, vamzdeliai, pipetės, kempinės, svarstyklės, sieteliai, žibintuvėliai, balionai;
- laikrodžiai, smėlio laikrodžiai, magnetai, mikroskopai, stetoskopai, termometrai, kompasai, priemonės herbariumui gaminti, didinamieji stiklai, žiūronai ir kt.;
- įvairios ilgio matavimo priemonės, svirtinės svarstyklės, skaičiavimo pagaliukai;
- erdvinės ir plokštuminės geometrinės figūros;
- pinigų pavyzdžiai, įvairūs ženklai; žaislai tapatinimui, grupavimui, rūšiavimui, serijų dėliojimui;
- priemonės žaidimui su smėliu ir vandeniu: vandens ir vėjo malūnėliai, muilo burbulai, žaislinės plunksnos, parašiutai ir kt.);
- išardomieji ir sudedamieji žaislai, daiktų modeliai, aitvarai (popieriniai, plastmasiniai, medžiaginiai, mediniai ir kt.);

- medžio lentelės, kelmeliai, vaikiškos vinys, švitrinis popierius, flanelinė, kilnojamoji magnetinė lenta (su muzikiniiais priedais);
- saugaus eismo ir elgesio kortelių rinkiniai, dėlionės, stalo žaidimai;
- techniniai žaislai (žybsintys, pypsintys; prisukami, inerciniai, elektriniai, t. y. su elementais);
- ugdymo turinį papildančios reikalingos priemonės (baldeliai);
- galvosūkių, labirintų; gamtos garsų įrašai, filmuota medžiaga;
- foto aparatas, foto kamera;
- darbo įrankiai – vaikiški grėbliai, kastuvėliai, kibirėliai, puodeliai, vazonai gėlėms, gėlių žemė, laistytuvai gėlėms, augalų daigeliai ir kt.
- Lietuvos Respublikos vėliava (maža), žemėlapis, gaublys, Lietuvos Respublikos herbas, gimtojo miesto herbas/ Lenkijos Respublikos vėliava, žemėlapis, herbas ir pan.
- kitos, pažinimo kompetencijos ugdymui reikalingos priemonės.

4.8 Priemonės meninei kompetencijai ugdyti:

- medžiagos tapymui, piešimui (guašas, akvarelė, kreidelės, pastelė, balta ir spalvota kreida, pilki ir spalvoti pieštukai, teptukai);
- medžiagos kūrybiniam darbui: molis, plastilinas, modelinas, kanceliariniai peiliukai, pagaliukai ir kt.), lipdymo tešla, įvairaus formato, dydžio, spalvos popierius, kartonas, gipsas, plastikas, klijai (PVA, sausi, universalūs, skirti akmenukams, karoliukams klijuoti) ir kt.;
- štampos, antspaudavimo priemonės, formelės; priemonės darbo vietai uždengti, apranga darbui su dažais;
- širmelė ir kita įranga teatrui; apranga ir vaidybos atributika vaikams (šilko skraistės, medvilnė, vilnos audiniai, lino skraistės, skrybėlės, bižuterija, karūnos, karoliai, segės, dirželiai ir kt.); pirštukų lėlės, lėlės marionetės, lėlės be ryškios veido išraiškos, neišbaigti žaislai, lėlės ant lazdelių ir kt.;
- muzikos ir techninės ugdymo priemonės: muzikinis centras, vaizdo grotuvas, diktofonas;
- muzikos instrumentai (molinukai, akmenukai, lazdelės, barškučiai, trikampiai, varpeliai, tambūrinai, žvangučiai, skudučiai, būgneliai, marakasai, metalofonai, ritminiai mušamieji instrumentai ir kt.); būtiniausi įrašai (populiari, klasikinė, liaudies, vaikų ir kt. muzika); muzikos ženklų rinkiniai (penklinių, natų, pauzių ženklai); muzikinės dėžutės, muzikiniai žaislai;
- švenčių atributika (popierinės girliandos, širdelės, kaukės, žaislai eglutei, konfeti ir kt.);
- kitos, meninės kompetencijos ugdymui reikalingos priemonės.

4.9 Priemonės socialinei kompetencijai ugdyti:

- daiktų modeliai papildantys ugdymo turinį „Virtuvėlė“, „Ligoninė“, „Eglutė“ ir kt. (siužetiniai baldeliai - vaikiški);
- ryto rato kilimėliai, pagalvėlės ugdymosi veiklai organizuoti;
- saugaus eismo ir elgesio, vaiko teisių kortelių rinkiniai; nuotaikų kortelių rinkiniai;
- siužetiniai žaislai (lėlės, vežimėliai, baldai, indeliai, drabužiai, įvairių profesijų atributai);
- automobiliai, automobiliniai garažai, trasos, plovyklos;
- žaidimai poromis, didesnėmis grupelėmis (domino, loto, šaškės);
- atsipalaidavimo žaislai (minkšti, siužetiniai), sėdmaišiai;

- kompiuteriniai žaislai, kompiuteriniai filmai, CD vaikams, žaidimai;
- kitos, socialinės kompetencijos ugdymui reikalingos priemonės.

Pastaba: priemonės ugdomajai veiklai pedagogas atrenka ir jas kūrybiškai atnaujina atsižvelgdamas į grupę lankančių vaikų amžių, ypatumus, gebėjimus, poreikius, ugdomas kompetencijas.

5. UGDYMO PASIEKIMAI

Vaiko pasiekimų ir pažangos vertinimo tikslas – pažinti vaiką, nustatyti jo pasiekimų lygį bei numatyti tolesnius jo ugdymosi tikslus ir uždavinius. Vaikų pasiekimų ir pažangos vertinimas darželyje vykdomas 2 kartus per metus: rugsėjo (spalio) ir gegužės mėn. Kasdieninėje veikloje vaikas skatinamas pats save įsivertinti. Geresniam vaiko pažinimui auklėtojos naudoja įvairius metodus, pvz., stebėjimą, kūrybinių darbelių analizę, pokalbį ar kt. Stebėjimo ir pažinimo procesas vyksta glaudžiai bendradarbiaujant su tėvais (globėjais) bei su kitais vaiko ugdyme dalyvaujančiais specialistais (logopedu, muzikos vadovu ar kt.). Vertinimas padeda auklėtojai ir šeimai išsiaiškinti ne tik vaiko pasiekimus ir pažangą, bet ir identifikuoti galimus raidos sutrikimus.

Pasiekimų aprašą sudaro 18 vaiko ugdymosi pasiekimų sričių (žr. paveikslą), išskirtų siekiant visuminio vaiko asmenybės ugdymosi ir atsižvelgiant į vaiko raidos bei ugdymosi ypatumus. Pasiekimų sritys yra lygiavertės. Jos apima visus svarbiausius vaiko nuo gimimo iki šešerių metų pasiekimus, kurie sudaro pamatą sėkmingai kompetencijų – socialinės, sveikatos, pažinimo, komunikavimo, meninės – plėtotei priešmokykliniame ugdyme.

Pasiekimų apraše numatytos tokios vaiko ugdymosi pasiekimų sritys, kurių visuma laiduoja sėkmingą vaiko asmenybės ugdymąsi. Geri vaiko ugdymosi pasiekimai:

- *fizinio aktyvumo ir kasdieninio gyvenimo įgūdžių srityse* garantuoja vaiko asmens gerovę – stiprina vaiko sveikatą, sveikos gyvensenos įgūdžius, gerina jo emocinę savijautą, tobulina vaiko judesius bei laikyseną, didina jo ištvermingumą;
- *savivokos ir savigarbos, emocijų suvokimo ir raiškos, savireguliacijos ir savikontrolės srityse* svarbūs vaiko pasitikėjimui savimi, geranoriškumui ir empatijai, didina vaiko veiklos tikslumą, planingumą, ištvermę, gebėjimą įveikti kliūtis;
- *santykių su suaugusiaisiais ir bendraamžiais srityse* padeda vaikui išmokti būti greta ir kartu su kitais, lengviau prisitaikyti prie besikeičiančios aplinkos, įgyti lyderio savybių;
- *sakytinės ir rašytinės kalbos srityse* padeda vaikui pažinti aplinkinį pasaulį, tenkinti bendravimo ir savirealizacijos poreikį, keistis sumanymais, idėjomis, perimti tautos kultūros paveldą bei gimtosios kalbos modelį, kloja vaiko mokymosi pagrindus;
- *aplinkos pažinimo srityje* padeda vaikui orientuotis kasdienio gyvenimo situacijose, suprasti gamtinę ir sociokultūrinę aplinką, žadina pagarbą gyvybei, meilę gimtinei, skatina norą pažinti, mokytis;
- *skaičiavimo ir matavimo srityje* laiduoja vaiko mąstymo nuoseklumą, tikslumą ir lankstumą, skatina vaiko norą pažinti ryšių ir santykių tarp daiktų ir reiškinių dėsningumus bei garantuoja sėkmingesnę mokymąsi mokykloje;
- *estetinio suvokimo ir meninės raiškos srityse* praturtina jo vaizduotės ir emocinį pasaulį, plėtoja saviraiškos bei kūrybinės veiklos galimybes, padeda atsiskleisti vaiko individualumui, unikalumui;

- *iniciatyvumo ir atkaklumo* srityje padeda vaikui susirasti įdomios veiklos, naujos informacijos, įveikti kliūtis ir pasiekti užsibrėžtų tikslų;
- *tyrinėjimo* srityje padeda stebėti, eksperimentuoti, ieškoti atsakymų į kilusius klausimus, atrasti naujus dalykus, daryti išvadas, t. y. įvaldyti savęs ir aplinkos pažinimo būdus;
- *problemų sprendimo* srityje padeda vaikui savarankiškai išvelgti kasdienio gyvenimo ir ugdymosi problemas, rasti tinkamus jų sprendimo būdus ir patirti sėkmę;
- *kūrybiškumo* srityje išlaisvina vaiko vaizduotę, mąstymą, skatina originalumą bei unikalią saviraišką, prigimtinių talentų plėtojimą;
- *mokėjimo mokytis* srityje laiduoja mokymosi motyvaciją ir sėkmę, skatina aiškintis, ką jau moka, žino, ką norėtų ir kaip galėtų išmokti.

Ugdydami vaiką, siekiame, kad jis augtų orus, smalsus, bendraujantis, sveikas, kuriantis, sėkmingai besiuogdantis. Vadovaujantis šiais ugdymo siekiais, ugdymosi pasiekimų sritys sąlygiškai jungiamos į 6 grupes. Pasiekimų grupė „sėkmingai besiuogdantis“ vaikas jungia nuostatas ir gebėjimus, susijusius su visomis kitomis pasiekimų sritimis. Išskirtos ugdymosi pasiekimų sričių grupės atitinka socialinę, pažinimo, komunikavimo, sveikatos saugojimo ir stiprinimo, meninę, mokėjimo mokytis kompetencijas. Kurdami ir atnaujindami įstaigos ikimokyklinio ugdymo programas pedagogai ir kiti ugdytojai vaikų pasiekimus į grupes gali jungti ir kitaip. Galimybė Pasiekimų apraše pateiktus 18 gebėjimų laisvai jungti į grupes padeda išsaugoti svarbų šalies ikimokyklinio ugdymo pasiekimą – skirtingus organizacinius vaikų ugdymo modelius ir įstaigos ikimokyklinio ugdymo programų įvairovę.

6. UGDYMO GAIRĖS

Kasdienio gyvenimo įgūdžiai – tai vaiko sveikatai saugoti ir stiprinti būtini įpročiai ir elgesys.

Vaiko asmeniniai mitybos ir valgymo įgūdžiai formuojasi vaikui mokantis pačiam valgyti, pasirenkant tai, ką jis norėtų valgyti iš jam siūlomų patiekalų, produktų, mokantis gražiai elgtis prie stalo (pasakyti „skanaus“, „ačiū“, paimti ir taisyklingai laikyti stalo įrankius, stengtis valgyti tvarkingai, gerti iš puodo, naudotis servetėle ir pan.).

Kūno švaros ir aplinkos tvarkos įpročius vaikas ugdomosi mokydamasis savarankiškai apsirengti ir nusirengti, susitvarkyti savo žaislus ir žaidimo, veiklos vietą, pratindamasis laikytis asmens higienos.

Vaiko saugus elgesys formuojasi suaugusiesiems mokant saugiai elgtis su vaistais, įvairiais daiktais ir priemonėmis, saugiai pereiti gatvę, padedant atpažinti artimiausioje aplinkoje pasitaikančias pavojingas ir grėsmingam saugumui situacijas.

Taisyklinga laikysena nebūna įgimta, ji formuojasi vaikui augant ir vystantis, nuo pačių pirmųjų gyvenimo metų. Vaiko raumenys yra silpni ir greitai pavargsta, ypač ilgiau būnant vienoje padėtyje (pvz., ilgai sėdint prie kompiuterio), todėl svarbu mokyti vaiką taisyklingai sėdėti, stovėti tiesiai, neįsitempus.

Kasdienio gyvenimo įgūdžių srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- vaiko asmeniniai valgymo ir mitybos įgūdžiai;
- kūno švaros ir aplinkos tvarkos palaikymo įgūdžiai;
- saugaus elgesio įgūdžiai;
- taisyklinga kūno laikysena.

Fizinis aktyvumas - judėjimas yra vienas iš svarbiausių prigimtinių vaiko poreikių, todėl būtina skatinti tiek spontanišką, tiek pedagogo tikslingai inicijuojamą vaiko fizinį aktyvumą.

Fizinis aktyvumas užtikrina stambiosios motorikos įgūdžių, tokių kaip ėjimas, bėgimas, šokinėjimas, pusiausvyros išlaikymas judant, laipiojimas aukštyn ir žemyn, važinėjimas triratuku, dviratuku, ugdymąsi.

Fizinis aktyvumas skatina fizinių vaiko savybių, tokių kaip lankstumas, vikrumas, ištvermė, greitumas, judesių koordinacija, pusiausvyra, ugdymąsi.

Aktyvi vaikų veikla skatina smulkiosios motorikos įgūdžių, tokių kaip pirštų, delno, riešo, koordinuotų akių ir rankos judesių, gebėjimo naudoti piešimo, rašymo priemones, kirpti žirkėmis, ugdymąsi.

Fizinio aktyvumo srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- stambiosios motorikos įgūdžiai ir fizinės vaiko savybės;
- smulkiosios motorikos įgūdžiai, rankų-akių koordinacija.

Emocijų suvokimas ir raiška – džiaugsmą, pyktį, liūdesį, pavydą, gėdą, kaltę, meilę – vaikai jaučia nuo kūdikystės.

Emocinėms būsenoms būdingas sužadėjimas, kurį vaikai jaučia fiziškai – kaip energijos antplūdį arba energiją slopinantį sunkumą, dažną ar ramų širdies plakimą ir kt. Šioms būsenoms būdinga išorinė raiška, t. y. išoriniai emocijų ženklai (šypsena, suraukti antakiai, sugniaužti kumščiai ir kt.), ir veiksmai, poelgiai, t. y. kitam pasakyti žodžiai, santūrus ar agresyvūs veiksmai ir kt.

Emocinėms būsenoms taip pat būdinga sąmoningai jas išgyventi – bandyti susivokti, ką ir dėl ko jauti, kokios emocijos ar jausmai užvaldė, gebėti tai išreikšti žodžiais, pasakyti kitam.

Emocijų suvokimo ir raiškos srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- savo jausmų raiška, suvokimas ir pavadinimas;
- kitų žmonių jausmų atpažinimas ir tinkamas reagavimas į juos;
- savo bei kitų nuotaikų ir jausmų apmąstymas.

Savireguliacija ir savikontrolė- vaikystėje savikontrolėi aktualūs du procesai: asmeninė vidinė kontrolė ir išorinė kontrolė.

Asmeninės vidinės kontrolės jausmas – tai jausmas, kad mes patys kontroliuojame savo gyvenimo aplinkybes.

Išorinės kontrolės jausmas – manymas, kad mūsų gyvenimą valdo sėkmingai ar nesėkmingai susiklosčiusių aplinkybių visuma ar kitų veiksmai. Ikimokyklinio amžiaus vaikai iš pradžių natūraliai priklauso nuo suaugusiųjų, t. y. išorinės kontrolės, tačiau ugdydamiesi jie vis labiau suvokia, kad patys gali kontroliuoti daugelį savo gyvenimo situacijų.

Savireguliacijos ir savikontrolės srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- gebėjimas nusiraminti, atsipalaiduoti;
- jausmų raiška tinkamais būdais, jausmų raiškos kontrolė;
- gebėjimas laikytis susitarimų, taisyklių.

Savivoka ir savigarba - vaiko savivoka ir savigarba yra svarbiausias jo asmenybės raidos komponentas. Jį sudaro keli pagrindiniai aspektai: savivoka, savivaizdis, savigarba.

Savivoka – tai savo buvimo (aš esu, buvau, būsiu), atskirumo nuo kitų, unikalumo, asmeninio, lytinio, tautinio tapatumo jausmas.

Savivaizdis – tai savo kūno, fizinės išvaizdos, jausmų, minčių, norų, ketinimų, savybių, gebėjimų, veiklos, ryšių su šeimos, grupės, bendruomenės nariais supratimas ir gebėjimas apie juos kalbėti.

Savigarba – tai santykis su savimi, pasitikėjimas savimi ir savo gebėjimais, didžiavimasis savimi ir tikėjimas, kad kiti tave vertina palankiai.

Ugdantis savivoką ir savigarbą stiprėja:

- vaiko asmeninio tapatumo jausmas;
- bendrumo su šeima, grupe jausmas, tautinio tapatumo jausmas;
- pozityvus savęs vertinimas.

Santykiai su suaugusiais- vaiko santykiai su suaugusiais apima šiltus artimus emocinius ryšius.

Vaikas prisiriša prie jam artimų suaugusiųjų, su jais jaučiasi saugus, juos gerbia, myli, tikisi pagalbos sudėtingose situacijose. Vėliau vaikas kuria partnerystės santykius su suaugusiuoju. Vaikas mokosi suprasti suaugusįjį, tuo pačiu mokosi ir atsiskirti nuo jo, turėti savą pasaulį.

Santykių su suaugusiais srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- gebėjimas atsiskirti nuo tėvų ir pasitikėti pedagogais, abipusė pagarba;
- gebėjimas mokytis palaikyti partneriškus santykius su pedagogais;
- žinojimas, kaip saugiai elgtis su nepažįstamais suaugusiais.

Santykiai su bendraamžiais- ikimokyklinio amžiaus vaikai mokosi užmegzti artimus ryšius su bendraamžiais.

Vaikai simpatizuoja vienas kitam. Simpatizavimas yra vienpusis ryšys, kai vienas vaikas domisi kitu, yra jam palankus.

Vaikai mokosi užmegzti ir palaikyti draugystę su vienu ar keliais vaikais. Jie mokosi suprasti draugą ir jam atsiskleisti, atrasti bendrų interesų, žaisti bendrus žaidimus bei sėkmingai spręsti kilusius nesutarimus.

Vaikai mokosi palaikyti geranoriškus santykius su visais grupės vaikais.

Santykių su bendraamžiais srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- gebėjimas užmegzti geranoriškus santykius su kitais vaikais;
- gebėjimas mokytis bendrauti ir bendradarbiauti, spręsti tarpusavio nesutarimus;
- gebėjimas užmegzti ir palaikyti artimesnius asmeninius santykius su vienu ar keliais vaikais.

Sakytinė kalba – tai pagrindinė žmonių bendravimo priemonė.

Ja išsakomi norai, reikalavimai, prašymai, emocijos, jausmai ir kt. Kalbėdamiesi gauname ir perduodame informaciją, samprotaujame, darome išvadas, žodžiai padeda įsiminti ir saugoti žinias apie pasaulį.

Vaiko sakytinė kalba – tai vaiko klausymas ir kalbėjimas. Klausydamas ir kalbėdamas vaikas pratinasi išgirsti ir suprasti, ką sako kitas, mokosi kalbėti pats.

Sakytinės kalbos srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- aplinkinių kalbėjimo, skaitymo klausymasis;
- kalbėjimo atpažinimas ir supratimas;
- natūralus vaiko kalbėjimas su suaugusiais ir vaikais apie savo patirtį ir išgyvenimus;
- vaiko kalbėjimas su suaugusiais ir vaikais apie supančią aplinką, jos objektus, įvykius;
- kalbėjimas laikantis perprastų kalbos taisyklių;
- tautosakos ir grožinės literatūros kūrinių deklamavimas, sekimas, pasakojimas.

Rašytinė kalba – tai vaiko rašymas ir skaitymas. Ji perprantama natūralioje aplinkoje, savarankiškoje paties vaiko veikloje, atsiradus ar sužadinus poreikį kažką parašyti ir perskaityti.

Rašymas prasideda pirmomis vaiko braukomomis linijomis, taškeliais, atsitiktinai parašytais raidžių elementais, nukopijuotomis raidėmis.

Skaitymas ikimokyklinio amžiaus vaikui – tai simbolių, brėžinių prasmės suvokimas, pirmųjų trumpų žodžių ir raidžių atpažinimas ir siejimas su garsais.

Skaitymo mokymosi sėkmę lemia vaiko įgudimas klausyti ir kalbėti bei jo gyvenimiška patirtis.

Kad vaikas mokytųsi skaityti, jis nuolat skatinamas papasakoti apie savo keverzones, piešinėlius, knygų iliustracijas, imituoti skaitymą, pačiam skaitinėti ir pan.

Rašytinės kalbos srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- domėjimasis skaitymu, raidėmis, žodžiais bei įvairiais simboliais ir jų reikšmėmis;
- domėjimasis rašymu, raidžių bei žodžių rašinėjimas, įvairių simbolių braižymas ar piešimas;
- trumpų žodelių skaitymas.

Aplinkos pažinimas glaudžiai siejasi su tyrinėjimo ir mokėjimo mokytis gebėjimais.

Noras sužinoti, išmokti, suprasti, kas vyksta aplinkui, yra aplinkos pažinimo pamatas. Nereikėtų galvoti, kad aplinkos pažinimas – tai pavadinimų, faktų ir kitos informacijos įsiminimas. Tokios žinios bus bevertės, jeigu vaikas neišmoks mąstyti, pritaikyti to, ką sužinojo apie aplinką, pasirinkti.

Aplinkos pažinimo srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- socialinės aplinkos pažinimas;
- gamtinės aplinkos pažinimas;
- pagarba gyvybei ir aplinkai.

Skaičiavimas ir matavimas- pažinimo procesas neatsiejamas nuo sąvokų, jų ryšių, sąvokų struktūrų suvokimo, mat mūsų smegenys nuolat ieško, kaip palyginti, susisteminti, apibendrinti mus pasiekiančią informaciją.

Skaičiavimas –tai komponentas, kuriame kalbama apie pirmąją vaiko pažintį su skaičiaus sąvoka. Čia svarbus keli aspektai: skaičiaus vartojimas kiekiui nusakyti (kiek?); skaičiaus vartojimas numeruoti (kelintas?); simboliai, vartojami skaičiams pažymėti. Vaiko pažintinė raida neatsiejama nuo vis besiplečiančio jo suvokimo apie daiktų panašumus ir skirtumus.

Komponente *matavimas* išskiriami tokie aspektai: vaiko pažintis su paprasčiausiomis geometrinėmis figūromis; daikto dydžio, dydžių santykio suvokimas; vis gerėjantis vaiko orientavimasis laike ir erdvėje.

Skaičiavimo srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- gebėjimas vartoti skaičius ir matematinius simbolius daiktų kiekiui žymėti, daiktų grupėms palyginti pagal kiekį,
- gebėjimas suprasti daikto vietą eilėje, pastebėti dėsningumus, sudaryti įvairias sekas.

Matavimo srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- gebėjimas tapatinti, grupuoti, klasifikuoti daiktus pagal formą, dydį, spalvą,
- gebėjimas matuoti;
- daikto vietos ir padėties erdvėje suvokimas;
- laiko tėkmės suvokimas.

Meninė raiška – tai vaiko įspūdžių, išgyvenimų, supratimo, emocijų, jausmų **patirties reiškimas ir vaizdavimas meninės raiškos būdais ir priemonėmis**: veiksmu, judesiu, žodžiu, balso intonacija, spalva, linija, forma ir kt. ji apima muziką, šokį, vaidybą ir vizualinę raišką.

Muzika – tai vaiko raiška garsu, melodija, ritmu dainuojant, grojant, rimuojant, klausantis muzikos, kuriant, improvizuojant.

Šokis – tai vaiko raiška judesiu šokant liaudies ratelius, šokamuosius žaidimus ir improvizuotai kuriant trumpas judesius, nesusijusių su šokio žanru, sekas.

Vaidyba – tai veikėjo vaizdavimas improvizuotais savo paties ar lėlės (žaislo) judesiais, veiksmiais, žodžiais, balso intonacijomis, veido mimika. Kiekvienas vaikas vaidindamas-vaizduodamas reiškia savo požiūrį ir supratimą.

Vizualinė raiška – tai vaiko raiška vaizdų kalba tapant, liejant akvarele, piešiant tradicinėmis ir skaitmeninėmis priemonėmis, lipdant, konstruojant, aplikuojant, spauduojant, lankstant, karpant ir kt.

Meninės raiškos srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- emocijų, patirties, minčių, įspūdžių raiška meninėmis priemonėmis ir būdais;
- meninės raiškos priemonių tyrinėjimas ir eksperimentavimas;
- meninė kūryba ir improvizacija.

Estetinis suvokimas – tai gebėjimas suvokti, pajauti ir reflektuoti estetinius potyrius, kurie kyla matant ir jaučiant aplinkos (gamtos ir aplinkinio pasaulio, žmonių santykių, veiklos), meno kūrinių, savo ir kitų kūrybos grožį.

Estetinio suvokimo srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- nusiteikimas grožio, meninės kūrybos potyriams bei džiaugsmui; aplinkos, žmonių santykių, meno, savo ir kitų kūrybos grožio pajauta;
- jautrumas grožiui, meno raiškos priemonėms (spalvai, linijai, formai, judesiui, muzikos garsams ir kt.);
- jutiminių ir emocinių grožio išgyvenimų prisiminimas, apmąstymas ir dalijimasis su kitais.

Iniciatyvumas - smalsumas, domėjimasis nauja informacija bei veikla, entuziastingas naujos informacijos, naujų veiklos ar raiškos būdų ieškojimas, noras išmokti.

Atkaklumas yra gebėjimas gana ilgą laiką amžiaus galimybių ribose nepalikti atliekamos veiklos. Tai yra ilgalaikio dėmesingumo išlaikymas, gebėjimas išsaugoti svarbią informaciją bei idėjas atmintyje, kurias ateityje vaikas gali panaudoti įvairiose veiklose ir situacijose, nepasimesti nesėkmės situacijoje, didelėmis pastangomis pasiekti sėkmės. Atkaklumo pagrindas yra vaiko noras daryti įtaką aplinkiniam pasauliui, noras pasiekti tikslų.

Iniciatyvumo ir atkaklumo srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- gebėjimas pačiam susirasti veiklą ir ją turiningai plėtoti;
- gebėjimas įsitraukti į suaugusiojo pasiūlytą ugdymąsi skatinančią veiklą, susikoncentruoti ir išradingai ją plėtoti;
- gebėjimas susidoroti su kliūtimis siekiant sumanymų realizavimo.

Tyrinėjimas – tai procesas, kai atidžiai žiūrint, klausant, uodžiant, liečiant, klausinėjant, ieškant informacijos įvairiuose šaltiniuose sužinoma apie gyvosios ir negyvosios gamtos objektus bei reiškinius, žmogaus sukurtus daiktus, žmonių gyvenimą.

Tyrinėjimas apima ir bandymus (eksperimentus), kai keičiame daiktus ar medžiagas, aplinkos sąlygas, pvz., kai išardome ir sudedame kitaip, kai tirpiname, šildome, šaldome medžiagas, kai sodiname augalus ir stebime, kaip jų augimą veikia šviesa, laistymas ir pan.

Tyrinėjimo srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- domėjimasis supančia aplinka;
- tyrinėjimas pasinaudojant įvairiais pojūčiais;
- atrastų, sužinotų dalykų aptarimas.

Problemų sprendimas – tai gebėjimas suprasti, įvertinti, interpretuoti ir pritaikyti žinias iššūkių, sudėtingų užduočių ar sunkumų sprendimui.

Išskiriami tokie problemų sprendimo žingsniai: problemos nustatymas ir įvardijimas (aš negaliu padaryti to ir to, nežinau, kaip padaryti tai ir tai), įvairių sprendimų ar išeičių paieška, vieno kurio nors sprendimo pasirinkimas ir išbandymas, įvertinimas, kas iš to išėjo, kokios pasekmės.

Problemų sprendimo srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- problemų atpažinimas, įžvelgimas,
- sprendimų, išeičių paieška ir tinkamiausio sprendimo pasirinkimas bei įgyvendinimas, pasekmių, panaudojus sprendimą, stebėjimas ir apmąstymas,
- mokymasis įveikti nesėkmes.

Kūrybiškumas suprantamas kaip asmenybės savybė, susijusi su gebėjimu atrasti tai, kas nauja, originalu, netikėta. Kūrybiškumui ugdyti būtina saugi, vaiko saviraišką skatinanti aplinka.

Kūrybiškumo srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- domėjimasis naujais, nežinomais, sudėtingais dalykais;
- gebėjimas įžvelgti problemas, klausinėti, diskutuoti, įsivaizduoti, fantazuoti;
- gebėjimas ieškoti atsakymų, netikėtų idėjų, kurti variantus, savaip pertvarkyti, pritaikyti;
- drąsa veikti, daryti savaip.

Mokėjimas mokytis ikimokykliniame amžiuje suprantamas kaip noras ko nors išmokti ir atkaklus to tikslo siekimas.

Tai gebėjimas išsikelti mokymosi ar kitos veiklos tikslus, planuoti, kaip jų bus siekiama, pasirinkti tinkamą veikimo būdus, apmąstyti, kaip sekėsi ir kokie veiklos ar mokymosi rezultatai, kokie tolesni tikslai.

Mokėjimo mokytis srityje vaikui ugdantis tobulėja:

7. UGDYMO PASIEKIMŲ VERTINIMAS

Vertinimas – tai nuolatinis informacijos apie vaiką, jo ugdymo(-si) ypatumus bei daromą pažangą kaupimas ir apibendrinimas. Vertinimas atliekamas taip, kad garantuotų psichologinį saugumą, gerą vaiko savijautą, padėtų išgyventi sėkmės jausmą, motyvuotų ugdytis bei įveikti kliūtis.

Vaiko pasiekimai įvertinami du kartus per mokslo metus: spalio mėnesį atliekamas (fiksuojamasis) pirminis vertinimas, gegužės mėnesį - baigiamasis įvertinimas (apibendrinant pokyčius, įvykusius per mokslo metus). Prireikus atliekami tarpiniai vaiko pasiekimų vertinimai.

Individualizuojant vaikų ugdymo procesą naudojama šešių žingsnių vertinimo metodika. Surinkti duomenys apie vaikų ugdymosi pasiekimus fiksuojami linijinėje diagramoje (1 priedas). Ji vaizdžiai parodo individualią vaiko kiekvienos srities pažangą. Šie duomenys panaudojami kryptingai planuojant ir organizuojant vaikų ugdymą. Linijinė diagrama padeda išryškinti ugdymosi pasiekimų sritis, kurioms reikia skirti daugiau dėmesio, jame atsispindi vaikų individualūs pasiekimai.

Ugdymo pasiekimų vertinimo vykdytojai ir dalyviai: vaikai, tėvai, ugdytojai, logopedas.

7.1 Vaiko pasiekimai vertinami šiais kriterijais:

- ugdymo(si) pasiekimų vertinimas yra visuminis. Jis vyksta nuolat, kad vaikas kiekvieną kartą neliktų nepastebėtas, o tėvai gautų aiškia ir savalaikę informaciją apie vaiką

- vaikas vertinamas ir pagal atskirų ugdymo sričių pasiekimus, atsižvelgiant į penkias kompetencijas: pažinimo, socialinę, komunikavimo, meninę ir sveikatos;
- vertinant atsižvelgiama ne į vaiko nesėkmės, o jo daromą pažangą;
- vertinant vaiko pasiekimus laikomasi vertinimo ir jų pateikimo etikos reikalavimų, užtikrinamas jų laikymo saugumas. Informacija apie vaiko individualius pasiekimus neviešinama.

Vaiko individualūs pasiekimai fiksuojami ir kaupiami individualiuose vaiko pasiekimų aplankuose. Juose kaupiami vaiko veiklos bei pažangos įrodymai: dailės, kūrybiniai darbeliai, žodiniai pasakojimai, samprotavimai, rašytinės kalbos pavyzdžiai, pedagogų ar kitų ugdytojų atsiliepimai apie daromą vaiko pažangą, nuotraukos, kitas įvairių formų vaiko fiksavimas.

Vertindamas vaiko pažangą ir pasiekimus, pedagogas gali įvertinti ir savo darbą, labiau susitelkti ties vaiko privalumais, daugiau dėmesio skirti ne vertinimui, o darbo analizei, pirmuosius darbus palyginti su ankstesniais pasiekimais, kelti skirtingus reikalavimus vaikams, kurie išsiskiria iš kitų, skatinant juos siekti daugiau. Vertinimo rezultatai aptariami su tėvais, pedagogų tarybos posėdžiuose, vaiko gerovės komisijos posėdžiuose. Pedagogų tarybos posėdžiuose pateikiama bendra informacija apie grupės pasiekimus, siejant juos su ugdymo tikslais ir uždaviniais, bei numatant ateities perspektyvą.

7.2 Ugdymosi pasiekimų vertinimo metodai ir būdai:

Stebėjimas, pokalbiai su vaiku natūralioje kasdieninėje veikloje, vaiko veiklos ir kūrybos produktų analizė, vaiko kalbos, veiklos, garso bei vaizdo įrašai, esant poreikiui atskiros ugdymo srities tyrimai, pokalbiai su vaiko tėvais.

8. NAUDOTA LITERATŪRA IR ŠALTINIAI

1. Andrikienė R.M., Ruzgienė A. . Ankstyvosios vaikystės pedagogika. Klaipėda: Minklės leidyba, 2001 m.
2. Artyn vaiko. II dalis. Egmonto projektas vaikų darželiams. Vilnius, UAB „Politologas“, 1998 m.
3. Bitinas, B. Ugdymo filosofija. Vilnius, Enciklopedija, 2000 m.
4. Caughlin P.A. Į vaiką orientuotų grupių kūrimas. Vilnius, 1997 m.
5. Daniels Elen R., Statford K. Atvirų visiems vaikams grupių kūrimas. Vilnius, 2000 m.
6. Gage N. J., Berliner D. C. Pedagoginė psichologija. Vilnius, 1994 m.
7. Ikimokyklinio ugdymo gairės. Programa pedagogams ir tėvams. Vilnius: Leidybos centras, 1993 m.
8. Ikimokyklinio ugdymo įstaigą reglamentuojantys teisės aktai. Vilnius: Presvika, 2001 m.
9. Ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašas. 2005 m.
10. Jungtinių tautų vaiko teisių konvencija, ratifikuota 1995 m. liepos 3 d. Lietuvos Respublikos įstatymu NR. I-983
11. Lietuvos Respublikos Seimo 2003 m. gegužės 20 d. Nutarimu Nr. IX-1569 patvirtinta Vaiko gerovės valstybės politikos koncepcija (Žin., 2003, Nr. 52-2316)
12. Lietuvos Respublikos Švietimo įsakymas (Žin., 1991, Nr. 23-593; 2003, Nr. 63-2853)
13. Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas, 2014 m.
14. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija. Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos. Švietimo aprūpinimo centras, 2015 m.
15. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymas Nr. V-268 „Dėl Ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašo“ 2017 m.
16. Lietuvos vaikų ikimokyklinio ugdymo koncepcija. Kaunas, 1989 m.
17. Monkevičienė O. Ankstyvojo ugdymo vadovas. Vilnius: Minklės leidyba, 2003 m.
18. Monkevičienė O. Kompleksinis ugdymas ikimokyklinėje įstaigoje: Straipsnių rinkinys. Kaunas: Šviesa, 1991 m.
19. Priešmokyklinio ugdymo turinio įgyvendinimas. Metodinės rekomendacijos. Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras, 2004 m.
20. Vaikų teisių konvencija, Lietuvos nacionalinis UNICEF komitetas, 2000 m.